

Академияи идоракунии давлатии назди
Президенти Љумњурии Тољикистон

Услубњои тањияи њисобот
ва гузориш дар маќомоти
давлаті

Носиров М.С.

Душанбе-2021

Услубњои тањияи њисобот ва гузориш дар маќомоти давлатї

1. Муќаддима
2. Принсипњо ва омилњои тањияи њисобот ва гузориш
3. Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш
4. Сохтори њисобот ва гузориш
5. Тартиби тањияи њисобот дар бораи фаъолият, гузориши тахлилї.
6. Фарќияти њисобот аз гузориш

Муқаддима

Хизматчиёни давлаті бо назардошти фаъолияти касбии худ пайваста ӯульъатӯои гуногун таъия менамоянд. Новобаста аз шакли ӯульъат (лоиъаи қонун, фармон, амр, қарор, ӯисобот, гузориш, протокол) ӯульъати таъиянамудаи хизматчиі давлаті бояд мақсаднок, босифат, самаранок, фаъмо, воқеі ва иљрошаванда бошад.

Агар санад бе риояи меъёрӯои муқарраргардида таъия карда шавад, мақсаду вазифаӯо, камбудиӯои дар он баёншуда амалі ва ислоӯ намешаванд.

Принципҳои таъияи ӯисобот ва гузориш

- кунунгузорӣ;
- дурустбаёнӣ;
- воқеият;
- энтироми шахсият;
- баёни мухтасар ва мақсаднок;
- забони фаъмо, услуби расмию корӣ;
- баҳои холисона додан ба амал, яъне кор ва фаъолият.

Омильои таъияи њисобот
гузориш

ва

Дониш

Беғаразі

Вобастагї надоштан

Пайдарњамї

Татбиќи амалї

Бовильдонї

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

Якум:

Пеш аз оғози тањияи њульљат андеша кардан лозим аст, зеро њульљати хуб аз андешаи равшан оғоз мегирад ва ба он вобаста аст. Аз ин рӯ, бояд ба саволњои зерин посух ёфт:

а) Њисобот ва гузориширо кї мехонад?

Метавон се гурӯњи асосиро људо кард, ки њульљати тайёркардаи хизматчиї давлатиро мехонанд:

- роњбари бевосита, роњбари маќом, њамкорон;
- мутахассисони дигар вазорату идорањо, ташкилоту корхонањо;
- шањрвандони манфиатдор.

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

б)Шумо ба чї комёб шудан мехоњед?

Зимни тањияи њисобот ва гузориш дар назди худ кадом маќсад ва вазифањоро гузоштед? Шахси бо њуљљати шумо шиносшуда чї хулоса мебарорад?

- ќарор ќабул мекунад;
- вазњиятро ислоњ мекунад;
- мушкилоти мушаххасро њал менамояд;
- муносибати худро ба кор дигар мекунад.

Њафт тавсияи асосі барои навиштани њисобот ва гузориш

*в) Мазмун ва моњияти њуљъат дар чї ифода
меёбад?*

Тањиягари њисобот ва гузориш бояд барои худ моњияти њуљъатро муайян кунад, яъне:

- сухан дар бораи чї меравад;
- кадом далелњо ошкор ва гурўњбандї карда шудаанд;
- кадом далелњо ба моњияти масъала мансубанд, кадомашон не;
- кадом мушкилот лўй дорад, кадом далелњоро бояд санљид.

Њафт тавсияи асосӣ барои навиштани њисобот ва гузориш

Дуюм. Ба назар гирифтани ваќти хонандаи њуљљат

Сеюм. Пайвастагии ќисматњои њисобот ва гузориш

- мухтасар баён кардани моњияти масъала дар њар ќисмати њисобот ва гузориш;
- дар сурати зарурат ё мављуд будани имконият истифода намудани диаграммањо, љадвалњо;
- бояд донист, ки ќисмати оғоз ва хулосаи њисобот ва гузоришро бештар бодикќат мехонанд. Аз ин рӯ, чунин ќисматњои њуљљат бояд фањмо, равшан тањия шуда, ба матни асосии он мутобиќат намоянд.

Њафт тавсияи асосї барои навиштани њисобот ва гузориш

Чорум. Мушаххас ва оддї навиштан

Аз ин рў зарур аст:

- такрор накардани калимаю иборањо дар як љумла;
- асоснок намудани љумлањо;
- дар њисобот ва гузориш пайваста истифода накардани иборањои «ба андешаи ман», «чуноне маълум аст», «бояд гуфт, ки» ва такрор ба такрор навиштани иборай «тањлил нишон дод, ки».

Њафт тавсияи асосі барои навиштани њисобот ва гузориш

Панљум. Таксимбанді намудани далелу раќамњо

Матни њисобот ва гузориш метавонад далелу раќамњо ва ғояњои зиёд дошта бошад. Таксимбанді кардани далелу раќамњо бо баёни љумлањои кўтоњ таъсири њисобот ва гузоришро зиёд мекунад.

Шашум. Умумі нагуфтан

Аз иттилооти умумі хонанда метавонад хулоса намояд, ки муаллиф ё таъиягари њисобот ва гузориш дар бораи чї навиштанаширо наредонад, ё далелњои дар њуљљат баёншуда шубњаовар мебошанд.

Њафтум. Худдорі намудан аз истифодаи калимањои маънои духура ва гуногундошта, аббревиатура.

ТАРЗИ САБТИ ЊИСОБОТ ГУЗОРИШ

ВА

Дар њисобот ва гузориш навиштани калимањо ба таври кўтоњ, масалан, АИД, ВФ, н. Н. Хусрав, в. Суғд тавсия дода намешавад.

Дар як матн вариантњои гуногуни калимаи мухтасарро низ истифода бурдан мумкин нест (масалан, калимаи «ноњия» ва вариантњои гуногуни навишти он: «н.», «н-я»).

Дар матни њуљљати расмї номи одамон бо шакли гуногун навишта намешавад. Масалан, агар дар матн як маротиба «С.М. Қурбонов» ё «Қурбонов С.М.» навишта шуда бошад, пас то анљоми њуљљат дар сурати зарурати такроран навиштан бояд њамон тавр навишта шавад.

ТАРЗИ САБТИ ЊИСОБОТ ГУЗОРИШ

ВА

Дар оғози матн номи мақоми давлатӣ, санади меъёрии
њуқуқиро як маротиба пурра ва айнан навиштан лозим
аст.

Њар дафъа пурра овардани номи мақом, воњиди сохторӣ
ва санади меъёрии њуқуқӣ зарурат надорад.

Дар услуби расмию корӣ бояд эњсосот, бањодињии
яктарафа, бисёргўї набошад.

Чун қоида, њисобот ва гузориш барои он тартиб дода
мешавад, ки иттилооти онњо ё барои маълумот гирифта
мешавад, ё барои қабули қарори дахлдор ва иљро
истифода мегардад.

Тартиби таъияи њисобот дар бораи фаъолият, гузориши таҳлилі

Се қадами таъияи њисобот маъмул аст:

1. Њисобот њафтаина, моњона, семоња, шашмоња, нўњмоња, солона мешавад.

2. Дар њисобот танњо кори мушаххаси иљрошуда ва раќамњои оморї бо таълилу муќоиса ба давраи муайян нишон дода мешавад.

3. Сохтори иттилоотии њисобот бояд аз рўи як шакл мураттаб гардад (масалан, дар њисобот истифодаи шакли гузориш, хабар мумкин нест).

Тартиби таъияи ӯисобот дар бораи фаъолият

- **Аъамият диъед**

Тавсия дода мешавад, ки ӯисоботи семоъа, шашмоъа, нӯъмоъа ва солонаи хизматчии давлатӣ дар доираи то 5-6 саъифа, ӯисоботи воъиди сохторӣ то 5-10 саъифа ва ӯисоботи маъоми давлатӣ то 20-25 саъифа, хисоботи нафтаина, моъона дар доираи 1-3 саъифа таъия гардад.

Тартиби таъияи гузориши таҳлилӣ

Гузориш шакли махсуси коргузори хизматӣ аст.

Мақсади асосии гузориш ҷалб намудани роғбари мақоми давлатӣ, ташкилот, муассиса ба иттилоот, мушкилоти ҷойдошта ва ислоҳи камбудӣҳо, ғалли мушкилот мебошад.

Ҷатто агар дар гузориш дар бораи самтҳои кори як ё якчанд мақомот, ташкилот, корхона, муассиса, воқиди сохторӣ суҳан равад ғам, бояд дар доираи то 5-6 саҳифа таҳия шавад, на зиёда.

Тартиби таъияи гузориши таҳлилӣ

Масалан, барои кўтоъбаёни далелҳои ҷамъшударо гурӯҳбандӣ менамоем:

-намаи қорҳои анҷомдодаи якҷанд мақомот, воқиди сохторино, ки дар як сатҳ буда, як мазмун доранд, метавон дар як санифа ба таври умумӣ ифода кард (на дар алоҳидагӣ бо ифодаи номи ӯар як мақомот ва қори анҷомдодааш);

-гурӯҳбандии қамбудино, ки дар намаи мақомоти давлатии мавриди омӯзиш қароргирифта мавҷуданд. Масалан, агар дар 5 мақомоти санҷидашуда қамбудинои якхела ошқор гардида шуда бошанд, пас он қамбудиноро бо як ифода, бе такрор қори ӯар як мақомот кўтоъ баён мекунем.

Тартиби таъияи гузориши таҳлилӣ

Аъамият диъед

Дар сурати мавриди санљиш қарор додани мақоми давлатӣ, воъиди сохтори алоҳида аз рӯи нақша ва ё супориши дахлдор, ки асос барои навиштани гузориш мебошад, фармоиши (қарори) роъбари мақоми давлатӣ таъия карда мешавад.

Зимни гузаронидани санљиши гурӯҳӣ ё комплексӣ роъбари гурӯҳи корӣ ба аъзоён мақсад, вазифаҳои асосии санљиш, тартиб ва муълати онро хабар дода, суъбат мегузаронад.

Тартиби таъияи гузориши таҳлилӣ

Санъишгарони ваколатдоршуда дар рӯзҳои санъиш дар доираи вазифаҳои гузошташуда ӯқуқ доранд:

-ба бино ва дигар иншооти хизматрасони мақомот/ сохтор/ муассиса/ ташкилот ворид шаванд;

-аз роъбар ва кормандон маълумоти заруриро, ки барои таъияи гузориш заруранд ва дорои сирри давлатӣ ва махфӣ нестанд, ӯамчунин маълумоти хаттӣ ва шифоӣро оид ба масъалаҳои зимни санъиш ба миён омада дархост карда гиранд;

-ӯульятҳои лозимиро барои замиаи гузориши санъишӣ нусхабардорӣ намоянд.

Тартиби таъияи гузориши таҳлилӣ

Ундадориҳои азои гурӯҳи корӣ/санлишгар:

- Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои дахлдори амалкунанда, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва муқарраротро ба роҳбарӣ гиранд;
- ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии мақоми давлатии/воҳиди сохтори санлидашавандаро риоя намоянд;
- натиҷаҳои санлишро ҳуҷҷатӣ ва ҳолисона ҷамъбаст намоянд;
- маълумоти хусусияти маҳфӣ ва сирри давлатидоштаро дар бораи фаъолият тибқи қонунгузори риоя намоянд.

Тартиби таъияи гузориши таҳлилӣ

Талаботи асосӣ ба қисмати пешниҳодно дар гузориш:

- мазмуни пешниҳодно хилофи якдигар набошанд. Бояд алоқаи мантиқӣ бо матни асосӣ мавҷуд бошад;
 - лумлаҳо аз матни асосӣ такроран оварда нашаванд;
 - ба пешниҳоди хулосаҳои, ки дар матн асоснок карда нашудаанд, роҳ дода нашаванд;
 - дар пешниҳодно дурнамои ӯлат мавҷуд бошад;
 - пешниҳодно бояд кӯтоҳ бошанд.
- Ҳамаи пешниҳодно набояд аз як саҳифаи формати А4 зиёд бошад.

Фарќияти њисобот аз гузориш

- њисобот ба натиљаи кор дар давраи муайян бањо медињад, дар бораи давраи муайяни фаъолият навишта мешавад;

- дар њисобот фаъолияти як самт ё як соња дарљ меёбад. Масалан, дар њисоботи як маќоми давлати фаъолияти маќоми давлатии дигар нишон дода намешавад. Ё дар њисоботи як хизматчии давлати њисоботи хизматчии давлатии дигар пешбини намегардад;

- зимни тањияи њисобот зарурати дар лояш рафта санљидани фаъолияти самтњои дахлдор ба миён намеояд.

Фарќияти њисобот аз гузориш

- дар гузориш бошад, мумкин аст фаъолияти як ё якчанд воъиди сохторӣ, мақомоти давлатӣ аз рӯи як масъалаи мушаххас мавриди санљиш, омӯзиш ва таълил қарор гирад. Яъне бе санљиш, омӯзиш ва таълили масъала ё мавзӯъ гузориш, махсусан гузориши таълилі таъбия қардан номумкин аст (ба истиснои гузоришҳои фосилавӣ, мавсимӣ оид ба иҷрои санадҳои назоратӣ, баргузориҳои чорабиниҳо, гузоришҳо дар бораи додани иттилоот);

■ - њисобот аз номи як шахс/ воъиди сохторӣ/ мақоми давлатӣ навишта мешавад, гузориш бошад, метавонад аз номи як ва ё якчанд таъбиягарон/ муаллифон навишта шавад;

Фарќияти њисобот аз гузориш

- муњлат ва давраи навиштани њисобот мушаххас аст (њафтаина, моњона, семоња, шашмоња, нуњмоња, солона);

- барои тањияи гузориш чунин муњлат муќаррар нашудааст. Гузориш бо супориши фаврии роњбар, аз рӯи наќшаи корї, дастури маќоми болої, супоришњои протоколї ва ғ. тањия карда мешавад.

Хотима

Мо шуморо бо тартиби таъияи ӯисобот ва гузориш, ки силсилаи тавсияӯоро дар бар гирифта, дар низоми хизмати давлатӣ барои осон кардани фаъолият омода карда шудааст, шинос намудем. Он ягона ва ӯатмӣ набуда, хизматчиёни давлатӣ метавонанд дар доираи қонунгузорӣ зимни таъияи чунин ӯульъатӯо услуби навишти худро истифода намоянд. Вале дар ӯар сурат, гумон мекунем, ба назар гирифтани чунин принцип ва омилӯои тартиби таъияи ӯисобот ва гузориш то як андоза аз манфиат холӣ нест.

Адабиёти истифодашуда:

- Дастури методӣ барои хизматчиёни давлатӣ оид ба тартиби таъияи ӯисобот ва гузориш – Душанбе: «Ирфон», 2012.
- Фарҳанги тоҷикӣ – русӣ - Душанбе, 2006, (шакли электронӣ);
- Фарҳанги истилоҳоти хизмати давлатӣ – Душанбе: “Ирфон”, 2014.

САЛОМАТУ
САРБАЛАНД
БОШЕД